

Režiser v film ni vključil nobenih »govorečih glav« ali vsiljivih komentarjev, izjema so le občasni metatekstualni elementi, kot so odštevanje dni na koledarju, pripisi imen likov in kratki opisi določenih dogodkov, kar bo za fane občasno izpadlo kot nepotrebno prilagajanje sredinskemu občinstvu, a v splošnem filmu vendarle vdihne prepotrebno jasnost in strukturo. Dramaturgijo tokrat sicer izrišejo že dogajalni prostori in nekateri stranski liki, saj prvi del zaznamuje snemanje v negostoljubnem filmskem studiu Twickenham, v drugem sledi premik v prostore beatlovskega multimedijskega projekta Apple, v zadnjem pa je v celoti prikazan še znameniti koncert s strehe iste stavbe. Še več: Harrisonov (začasni) odhod iz benda ali pa kasneje napoved strešnega koncerta delujeta celo kot »cliffhangerja« na prehodih med deli, v tretjem delu pa dodatno dogajalno napetost vnese še vzporedni prikaz posnetkov koncerta in policistov, ki skušajo priti na streho, da bi koncert prekinili.

Ob vseh teh izkazih Jacksonove pripovedne spretnosti velja vendarle poudariti, da je film najbolj dragocen in ganljiv, ko ostaja osvežujoče nevsiljiv ter nudi nič več in nič manj kot preprost vpogled v delovni proces štirih izjemno nadarjenih in karizmatičnih posameznikov. Na ideji, da bo snemanje Beatlov samo po sebi prineslo gledljive rezultate, je sicer temeljil že muzikal **Magical Mystery Tour** (1968, The Beatles), pa je bil končni izdelek večini tako nezanimiv, da se je moral bend zanj javno opravičevati. Gradivo filma **Get Back** je drugačno že v tem, da ni zrežirano in torej predstavlja eno redkih priložnosti, da si Beatle ogledamo povsem pristne in naravne, s čimer njihove osebnosti in njihovi odnosi zares pridejo do izraza. Čeprav se skozi prizore v filmu potrdi, da tri kreativne sile benda niso bile več zares na isti valovni dolžini, bolj kot nesoglasja izstopata njihova medsebojna naklonjenost in spoštovanje, kar se kaže že v kopici šaljevih, humornih, občasno tudi

ljubeznivih vložkov. V podobnem smislu film vsaj malce opravi tudi s trdovratnim, seksističnim mitom o škodljivem vplivu Yoko Ono na odnose med Beatli: njena stalna, tiha prisotnost ob Johnu sicer res izpade nenavadno in spomni na kakšnega izmed njenih umetniških performansov, a Yoko ob tem deluje povsem prijetno ter ni v ničemer moteča za ustvarjalni proces. Poznavalci in ljubitelji pa bodo precej zadovoljenja dobili že ob natančnih, dolgih prizorih ustvarjanja, ki po eni strani delujejo kot novi dokazi beatlovske genialnosti (najizraziteje morda v nepozabnem prizoru, v katerem Paul pred našimi očmi iz preprostega brenkanja iznajde ritem in melodijo naslovnega hit singla), po drugi pa zajamejo tudi težavnost, mukotrpnost umetniškega dela (denimo v prizorih nenehnega ponavljanja iste skladbe). Film torej uspe hkrati delovati kot demistifikacija in beatifikacija Beatlov. Ringo, znan po svojih malapropizmih, bi temu najbrž rekel beatlifkacija.

Na mestu je seveda vprašanje, koliko bodo v osemurnem prikazu bendovih snemalnih vaj uživali tudi tisti, ki se na glasbo Beatlov nikoli niso intimno navezali. Za te posebneže bo film predolg in preveč brezciljen, a velja še enkrat poudariti, da gre vendarle za veliko več kot le še za en film o Beatlih. Že ob sami vsebini se ponuja cel kup iztočnic za širši razmislek o naravi umetnosti, ustvarjalnosti, sodelovanja ali pa zvezdnitva v svobodnjaškem, revolucionarnem vzdušju šestdesetih. Predvsem pa lahko **Get Back** brez zadržkov označimo za veliko avtorsko delo, ki s poglobljeno obravnavo ostro zamejenega dogajanja, s spretno manipulacijo arhivskega gradiva in z inovativno rabo sodobne tehnologije preizkuša meje žanra glasbenega filma – oziroma predstavlja novo prelomnico v njegovem razvoju.

Žiga Brdnik

Novo pisanje glasbene zgodovine z dušo

POLETJE SOULA | 2021

Nehvaležno in nepravilno je začeti s primerjavo. Med družbeno zavednim in kot vse kaže odlično organiziranim festivalom, takoj za tem za pol stoletja pozabljenim nekje v kleti, in tridnevno organizacijsko polomijo, ki je postala vsedoločujoči popkulturni dogodek prihodnjih desetletij. Pa vendar si jo bom za ilustracijo razsežnosti takšne zgodovinske nepravilnosti privoščil – z upanjem, da mi bodo vsi vpleteni oprostili in ob olajševalni okoliščini, da so ga dejansko skušali (neuspešno) prodati kot »črnski Woodstock« ... Dajmo si za trenutek zamisliti, kako bi se obrnila popularna glasba, če sveta ne bi obkročili posnetki Cockerjeve priredbe komada Beatlov »With A Little Help From My Friends«, Hendrixove izvedbe ameriške himne, izjemnega nastopa naslednje leto preminule bluzovske dive Janis Joplin, divjega bobnarskega sola v Santanovem komadu »Soul Sacrifice«, legendarnih jutranjih budnic Joan Baez in Jefferson Airplane ter še kopice drugih glasbenih presežkov pred nepregledno hipijevsko množico. Težko, ne?! No, isto poletje je v newyorškem Harlemu potekal *Harlem Cultural Festival* – ne prvi in ne zadnji, a najbolj kulturni. Dajmo si za trenutek zamisliti, kako bi se obrnila popularna glasba – in mogoče še bolj uporni duh tega znamenitega leta 1969 – če bi svet obkročili posnetki srceparajočega glasbenega posvetila »Take My Hand, Precious Lord« kraljice gospela Mahalie Jackson v

duetu z izjemno Mavis Staples eno leto prej umorjenemu Martinu Luthru Kingu, noro dobrega Stevieja Wonderja, eksplozivnega Slyja in družine Stone, kitarskega mojstra B. B. Kinga, glasbene meje presegajočih 5th Dimension, »črnske princeze« Nine Simone in številnih drugih ikon črnske glasbe.

Po ogledu dokumentarca **Poletje soula** (Summer of Soul, 2021, Questlove) – s pomenljivim podnaslovom »ko revolucija ni prišla na televizijo« (v izvirniku ...Or, When the Revolution Could Not Be Televised) – je jasno, zakaj je eden kulturnih vrhuncev črnske glasbe in gibanja za opolnomočenje temnopoltih Američanov in Američank kar za petdeset let ostal v »bunkerju«. Posneti material iz Harlema, ki ni zanimal nobene od televizij niti filmskih producentov, medtem ko se je dokumentarec iz Woodstocka kopal v soju žarometov oskarjev, s številnimi objavami, kritikami, ponovnimi izdajami in režiserjevimi rezi, so šele lani končno ugledali luč sveta tudi posnetki iz Harlema, ki jih je za Hulu zrežiral glasbenik in glasbeni pro-

ducent Questlove. In to, da je režiser tudi sam bobnar (v skupini The Roots), izstopa že od prvih kadrov, ko se dihjemajoč bobnarski solo Stevieja Wonderja – priznam, da nisem vedel, da to sploh zmore – začne stapljati z duhom časa, ki so ga zaznamovali gibanje za državljske pravice, črni panterji, atentati na črnske politične voditelje, študentski protesti in kulturno prebujanje na valu glasbe. In to kakšne glasbe. Takšne, ki daje ritem in ton revolucionarnim časom, ki združuje, izraža, kanalizira, uči in aktivira; ki izvabi solze v oči in nasmeh na usta; ki premakne telo in duha v gibanje.

Questlove bi se kaj lahko ustavil pri njej in bi bil s tem njegov prvenec dovolj zanimiv že iz muzikofilnega, umetniško-zgodovinskega vidika. S tem, da bi rešil te prelomne podoobe, o katerih eden izmed obiskovalcev v solzah pove, da ni bil več niti prepričan, da jim je bil priča, bi že storil dovolj. A več kot očitno se je zavedal, da bi bilo z današnje perspektive to kljub temu premalo, saj se je tudi kontekst glasbenega dogodka zabil, pozabil, izkrivil. Ni šlo namreč le za glasbo, sicer ne bi bilo problema in bi dokumentarec že zdavnaj nastal. Šlo je za mnogo več, za črnsko zoperstavljanje rasizmu, za črnski ponos, za črnsko opolnomočenje po stoletjih zatiranja in trpljenja. »Črn in ponosen« je odmevalo z odra in izpod njega, iz zvočnikov in tisočerihih grl. Harlem, ki je skozi enostransko prikazovanje postal simbol kriminala in prekučevanja, je skozi to gibanje in glasbeno revolucijo znova vstal – »kot bi vrtnica zrasla iz betona«. Festival je v dveh mesecih obiskalo več kot 300 tisoč ljudi, pri čemer ne poročajo o nikakršnih incidentih – za varnost pa so skrbeli kar črni panterji. Poleg izjemne družbene teže, ki jo film nosi, pa mu uspe tudi neverjetno močno prenesti čustva posameznih trenutkov in edinstvenost določenih pripetljajev, dodatno potenciranih s spominjanjem številnih glasbenih zvezdnikov, ki so tam nastopili, in ljudi, ki so jih poslušali ter družno uživali v njihovih nastopih.

Tudi ob tretjem ogledu nastopa Mahalie Jackson, Mavis Staples, Bena Brancha in Jesseja Jacksona z najljubšo pesmijo Martina Luthra Kinga »Take My Hand, Precious Lord«, ki naj bi si jo tudi zaželel v zadnjih besedah Branchu tik pred atentatom, so se mi orosile oči. Moment presenečenja, ki ga je Sly ustvaril s spolno in rasno mešano zasedbo pri pretežno temnopoltem prebivalstvu Harlema, ga postavlja med najbolj prelomne glasbene skupine. Pesem Nine Simone »Young, Gifted and Black«, ki je črnski mladini vlila moči in samozavesti za prihajajoča leta in desetletja, še vedno ni izgubila moči. Brezbriznost in kritičnost do s festivalom hkratnega pristanka na Luni, ki ga še danes vsi slavimo, medtem ko bi »milijoni dolarjev zanj lahko šli za revne v Harlemu in po vseh ZDA«, postavi ta zgodovinski dogodek v popolnoma novo luč. Vznesenost in virtuoznost 19-letnega Stevieja Wonderja, ki je očitno našel svojo moč in fokus prav s harlemskim nastopom in se pretvoril v glasbenika aktivista, mojstra osvetli v novi, že pozabljeni luči. Piko na i pa postavi čudovito mešanje s portoriškimi, afriškimi in drugimi kulturami, saj priča o preseganju meja, ki ga je zmožna le glasba. Še in še bi lahko naštevati in le upamo lahko, da bo iz 40 ur posnetkov, ki jih je zajela ekipa pod vodstvom producenta Hala Tuchina – brez sredstev in dodatnih luči, »zaradi česar je moral biti oder obrnjen proti soncu« – kot vrtnica iz betona pozabe zraslo še mnogo takšnih nepozabnih in čustvenih trenutkov. Skratka, gre za biser popularne kulture, človeškega upornega duha in lepote, ki bi moral naslednjih 50 let doživljati enako pozornost, kot jo je Woodstock preteklega pol stoletja. Zgodovino je treba vedno na novo odkrivati in pisati, prav Questlovov in Harlemov film je eden izmed najmočnejših pričevalcev te najpomembnejše zgodovinske lekcije.